

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3135/2019. (VI. 13.) AB VÉGZÉSE

alkotmányjogi panasz visszautasításáról

Az Alkotmánybíróság teljes ülése alkotmányjogi panasz tárgyában – *dr. Dienes-Oehm Egon, dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó, dr. Schanda Balázs és dr. Stumpf István* alkotmánybírók párhuzamos indokolásával – meghozta a következő

v é g z é s t:

Az Alkotmánybíróság a Kúria mint felülvizsgálati bíróság Pfv.V.20.486/2018/9. számú végzése alaptörvényellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszt visszautasítja.

I n d o k o l á s

- [1] 1. A Magyar Állam (képviseli: Varga Mihály gazdaságpolitikáért felelős miniszter útján Magyarország Nemzetgazdasági Minisztériuma; jogi képviselő: Oppenheim Ügyvédi Iroda 1053 Budapest, Károlyi utca 12., eljáró ügyvéd: dr. Farkas Zsolt; a továbbiakban: indítványozó) az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. §-a alapján alkotmányjogi panaszt nyújtott be a Kúria mint felülvizsgálati bíróság Pfv.V.20.486/2018/9. számú végzése ellen, amelyben kérte a fenti végzés alaptörvényellenességének megállapítását és megsemmisítését.
- [2] Az alkotmányjogi panasz alapjául szolgáló ügy tényállása szerint a perben nem álló banknak 2010. március 10. napjától az alperes gazdasági társaság volt az egyedüli részvényese. Az indítványozó Magyar Állam (az alapügyben felperes) 2013. május 28. napján 3 milliárd forint összegben – névértéken – jegyezte le a bank tőkeemelés során kibocsátott részvényeit. A tőkeemelést követően a bank jegyzett tőkájából az alperest 51 %-os többségi, az indítványozót 49%-os kisebbségi részesedés illette meg.
- [3] A felek a részvényesi pozíciójukat érintő együttműködésüket a 2013. június 21. napján kelt szindikátusi szerződésben szabályozták. A 3.15. pont szerint az indítványozó részesedésszerzéséig terjedő időszakra vonatkozóan kizárólag az alperes rendezi a bank tőkehelyzetét, és teszi meg a veszteségpótlás, vagy a nem megfelelő tőkehelyzet orvoslásához szükséges lépéseket. Amennyiben a bank auditált közbenső mérlege alapján a bank saját tőkéje alacsonyabb a bank jegyzett tőkénél, úgy az alperes olyan mértékű tőkeemelést hajt végre, amelynek eredményeként a bank saját tőkéje eléri vagy meghaladja a bank felemelt jegyzett tőkét. A tőkeemelés akkor minősül végrehajtottnak, amikor a tőkeemelés teljes összegét az alperes rendelkezésére bocsátotta és azt a bank számláján jóváírták. Amennyiben az alperes a szükséges mértékben vagy a megadott határidőn belül nem teljesíti a fenti kötelezettségét, úgy köteles a késedelembe esés napjától számított 8 napon belül az indítványozó részére meghatározott mértékű késedelmi kötbért fizetni, nem megfelelő teljesítés esetén a késedelmi kötbért a jegybank alapkamat 7 %-al növelt összegével megegyező mértékű késedelmi kamattal növelten köteles megfizetni.
- [4] Az indítványozó keresetében kérte, hogy a bíróság kötelezze az alperest meghatározott összegű kötbér és ezen összeg után a jegybanki alapkamat 7%-al növelt összegű késedelmi kamat, továbbá kártérítés és ezen összeg után késedelmi kamat megfizetésére.
- [5] A Fővárosi Törvényszék a 2017. február 24-én kelt 36.G.42.347/2015/60. számú ítéletével kötelezte az alperest meghatározott összegű kötbér és ezután késedelmi kamat megfizetésére. Ezt meghaladóan a keresetet elutasította.

- [6] Az elsőfokú bíróság az indítványozó kártérítés iránti kérelmét azért nem találta megalapozottnak, mert a tőkepótlás elmaradása miatt bekövetkező vagyronvesztés a perbeli esetben nem hozott létre kárkövetelmet a felek között. Az indítványozó a kárigényét a szindikátusi szerződés megszegésére alapította, amelyben kötbérfizetési kötelezettségben állapodtak meg, és a kikötés nem tartalmazta, hogy az alperes köteles az indítványozó kárainak megfizetésére is, így az indítványozó a megállapodás megsértésére hivatkozással nem követelheti az alperestől a kötbéren felüli kára megtérítését. Az elsőfokú bíróság szerint, ha megállapítható lenne a kár létrejötte, az indítványozó kártérítést akkor sem követelhetne, mert hiányzik az alperesi magatartás és a kár közötti okozati összefüggés. A bank tevékenységi engedélyeit több ok alapján vonta vissza a Magyar Nemzeti Bank és ezen okok között nem csak a tőkepótlási kötelezettség elmulasztása szerepelt.
- [7] Az ítélet ellen mind az indítványozó, mind az alperes fellebbezést terjesztett elő. A Fővárosi Ítéletábrla a 2017. december 14. napján kelt 14.Gf.40.323/2017/4/III. számú ítéletében az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta.
- [8] A jogerős ítélettel szemben mindkét fél felülvizsgálati kérelmet terjesztett elő. A felülvizsgálati kérelmet – a kérelem tartalma szerint, a támadott kúriai végzés értelmében – az alperes a marasztalásról szóló rész ellen, az indítványozó a keresetet részben elutasító rész ellen nyújtotta be. A Kúria a Pfv.V.20.486/2018/2. számú végzésével az indítványozó felülvizsgálati kérelmét hivatalból elutasította. A határozat indokolása szerint az indítványozó felülvizsgálati kérelmében nem jelölte meg azokat a konkrét jogszabályhelyeket, amelyeket álláspontja szerint a jogerős ítélet sért, ezért a felülvizsgálati kérelem érdemi elbírálásra nem volt alkalmas. Az indítványozó ezt követően a hivatalból elutasított felülvizsgálati kérelmével azonos tartalmú csatlakozó felülvizsgálati kérelmet terjesztett elő, amelyben megjelölte a sérülni vélt jogszabályhelyeket.
- [9] A Kúria mint felülvizsgálati bíróság a 2018. június 7-én kelt Pfv.V.20.486/2018/9. számú végzésével hivatalból elutasította a felperes csatlakozó felülvizsgálati kérelmét. A végzés indokolásában – a bírói gyakorlatra utalással – megállapította, hogy csatlakozó felülvizsgálati kérelmet csak olyan kereseti kérelem tekintetében lehet előterjeszteni, amelyet az ellenfél felülvizsgálati kérelemmel támadott. Az adott esetben a végzés szerint az indítványozónak két, valódi tárgyi keresethalmazatot alkotó keresete volt: egyrészt kötbér, másrészt kártérítés megfizetésére kérte az alperes kötelezését. Az alperes felülvizsgálati kérelme kizárólag a jogerős ítéletnek a kötbér megfizetése iránti keresetnek helyt adó rendelkezéseit érintette. Ennélfogva az indítványozó nem támadhatta csatlakozó felülvizsgálati kérelemmel a jogerős ítéletet a kártérítés megfizetése iránti keresetét elutasító részében.
- [10] Az indítványozó álláspontja szerint a Kúria kifogásolt végzése a csatlakozó felülvizsgálat intézményét az irányadó jogszabályi rendelkezésekkel ellentétesen értelmezte és az indítványozót a csatlakozó felülvizsgálat intézményén keresztül gyakorolni kívánt jogorvoslathoz való jog gyakorlásától elzárta. A Kúria döntésében foglalt jogértelmezés közvetlenül akadályozza a jogorvoslathoz való jog hatékony és tényleges érvényesülését, és ezért sérti az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdését.
- [11] Az indítványozó kifejtette, hogy a Kúria a csatlakozó felülvizsgálat intézményét a perben alkalmazandó polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: régi Pp.) 228. § (4) bekezdésében, 244. § (1) bekezdésében, a miniszteri indokolásban és az abban hozott példával nyilvánvalóan ellentétesen értelmezi, a járulékoság jogi természetét súlyosan félreérti és ezáltal elzárja az indítványozót attól, hogy a törvény által egyébként biztosított jogorvoslathoz való jogot igénybe vegye. Az indítványozó szerint a jogintézmény lényegi funkciójával ellentétes az a megközelítés, amely az egységes per főtárgyát „szétszedi” és a nem támadott rendelkezésekhez részjogerőhatást fűz. Ezt a jogerőhatást – az indítványozó álláspontja szerint – a régi Pp. 228. § (4) bekezdése és annak indokolása kifejezetten megtiltotta a csatlakozó kérelem határidejének elteltét megelőzően. Ezzel szemben az indítványozó értelmezésében a járulékoság azt jelenti, hogy a csatlakozó kérelem „nem élhet önálló jogi létet, amíg azonban az alap jogorvoslati kérelem fennáll, addig a per teljes tárgyára vonatkozóan nyitja a csatlakozás lehetőségét (az erre irányadó határidőn belül.)”
- [12] 2. Az Abtv. 56. §-a értelmében az Alkotmánybíróság az ügyrendjében meghatározottak szerint tanácsban eljárva dönt az alkotmányjogi panasz befogadásáról. A tanács mérlegelési jogkörében vizsgálja az alkotmányjogi panasz befogadhatóságának törvényben előírt tartalmi feltételeit, különösen a 26–27. §-ok szerinti érintettséget, a jogorvoslat kimerítését, valamint a 29–31. §-ok szerinti feltételeket. A befogadás visszautasítása esetén a tanács rövidített indoklással ellátott végzést hoz, amelyben megjelöli a visszautasítás indokát.

- [13] 2.1. Az állami szervek vonatkozásában az alkotmánybírói gyakorlat már korábban megállapította, hogy az Abtv. 27. §-a szerinti alkotmányjogi panasz benyújtására az állami szervek is jogosultak, ha az Alkotmánybíróság eljárásának alapjául szolgáló jogviszonyban az állam nem közjogi, hanem magánjogi jogalanyként vesz részt.
- [14] Az Alkotmánybíróság a 3091/2016. (V. 12.) AB határozatban (a továbbiakban: Abh.) megállapította, hogy „sem az Alaptörvény, sem az Abtv. nem zárja ki, hogy az állami szervek – az Alaptörvény I. cikk (4) bekezdésében biztosított – alapvető jogaik védelme érdekében alkotmánybírói jogvédelmet kérjenek” (Indokolás [13]). Az Abh. szerint tipikusan azon alapvető jogok sorolhatóak ide, amelyek az állam és állami szerv mint magánjogi jogalany vonatkozásában értelmezhetőek. Az állami szerv mint jogi személy a magánjogi jogviszonyok alanyaként értelemszerűen főként kötelmi, dologi jogi viszonyokban jelenik meg félként. Ebből következően elsősorban az Alaptörvénybe foglalt azon alapjogok sérelme – és védelme – merülhet fel e körben, amelyek a vagyoni jogi viszonyok alkotmányos kereteit jelenítik meg (pl. szerződési szabadság, tulajdonhoz való jog, örökléshez való jog) (Indokolás [16]–[20]). „Mindezekén túl, a polgári jogviszonyban félként fellépő állami szervek, e jogai védelmében indított peres eljárásban ugyanolyan jogokat kell élveznie, mint a másik félnek. Különös tekintettel arra, hogy e perben a magánjogi jogalany állam közhatalmi jellege nem jelenik és nem is jelenhet meg, így mellérendelt jogalanyként semmiféle többletjogok nem illetik meg, ugyanakkor kevesebb joggal sem rendelkezhet, mint az ellenérdekű felek. Ebből következően azok az alkotmányos jogok is megilletik, amelyek mindenki számára biztosítják a bírói jogvédelmet, eljárási garanciákat, így az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdéséből fakadó tisztességes eljárás, illetve a jogorvoslathoz való jog” (Indokolás [21]).
- [15] A jelen alkotmányjogi panasz alapjául szolgáló perben az indítványozó kifejezetten magánjogi jogalanyként vett részt. A perrel érintett jogviszony semmilyen vonatkozásban nem áll az állam szuverenitásából származó közhatalmi szereppel, bármely más magánjogi jogalany lehetne ebben a helyzetben. A Magyar Állam magánjogi jogalanyiségét pedig nem is az Alaptörvény, hanem jogszabály, a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) biztosítja – a jogalanyt a Ptk. hozza létre. Az indítványozó tehát jogosult volt az alkotmányjogi panasz benyújtására.
- [16] 2.2. Az indítványozó a bírói eljárásban felperesként vett részt, így érintettsége a támadott ítéletekkel összefüggésben megállapítható. Az Abtv. 27. §-a azonban nem csupán az alkotmánybírói eljárás alapjául szolgáló ügyben (jelen esetben: kötbér és kártérítés megfizetése iránti per) való érintettséget követeli meg, hanem feltételezi az összefüggést az alapügy és az alkotmányjogi panasz eljárás között. Az alapügyben való érintettség az alkotmányjogi panasz eljárás szükséges, de nem elégséges feltétele. Az alkotmányjogi panasz funkciója a jogorvoslat, amely az indítványozó Alaptörvényben biztosított jogainak sérelmét feltételezi.
- [17] Az indítványozó szerint a kifogásolt végzés azért sérti az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdését, mert a Kúria a csatlakozó felülvizsgálat járulékoságának értelmezésével megfosztotta a jogorvoslat lehetőségétől.
- [18] Az Abtv. 29. §-a az alkotmányjogi panasz befogadhatóságának tartalmi feltételeként határozza meg, hogy az a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenességet tartalmazzon, vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést vessen fel. Ezen feltételek vagylagos jellegűek, ezért teljesítésüket az Alkotmánybíróság külön-külön vizsgálja {3/2013. (II. 14.) AB határozat, Indokolás [30]}.
- [19] Az Alkotmánybíróság az Abtv. 27. §-ában szabályozott hatáskörében eljárva a bírói döntés és az Alaptörvény összhangját biztosítja. Ebből következően a bírói döntés alaptörvény-ellenességének vizsgálata során az Alkotmánybíróság tartózkodik attól, hogy a bíróságok felülbírálati jogköréhez tartozó, szakjogi vagy kizárólag törvényértelmezési kérdésekben állást foglaljon {elsőként lásd: 3003/2012. (VI. 21.) AB végzés, Indokolás [4]; ezt követően megerősítette: 3065/2012 (VII. 26.) AB végzés, Indokolás [5]; 3391/2012. (XII. 30.) AB végzés, Indokolás [25]; 7/2013. (III. 1.) AB határozat, Indokolás [33]}.
- [20] Az Alkotmánybíróság a konkrét ügyben megállapította, hogy annak eldöntése, melyek a csatlakozó felülvizsgálati kérelem előterjesztésnek a feltételei, és ezek a konkrét ügyben fennállnak-e, kizárólag a bíróságokra tartozó szakjogi kérdés.
- [21] Tehát az alkotmányjogi panasz a konkrét ügyben hivatkozott Alaptörvényben biztosított joggal összefüggésben nem vet fel sem az egyedi ügyön túlmutató alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést, sem a bírói döntést érdemben befolyásoló, az alkotmányjogi panasz hatáskörben orvosolható alaptörvény-ellenességet.

- [22] Az Alkotmánybíróság a fentiekre tekintettel megállapította, hogy az alkotmányjogi panasz nem felel meg az Abtv. 29. §-ában foglalt tartalmi feltételeknek, ezért azt az Ügyrend 30. § (2) bekezdés a) pontja alapján visszautasította.

Budapest, 2019. június 4.

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

Dr. Balsai István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Czine Ágnes s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Dienes-Oehm Egon s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Horváth Attila s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Pokol Béla s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Schanda Balázs s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Stumpf István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szalay Péter s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szívós Mária s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Varga Zs. András s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó alkotmánybíró párhuzamos indokolása

- [23] A végzés rendelkező részével egyetértek, azonban – fenntartva a 23/2018. (XII. 28.) AB határozathoz fűzött különvéleményemben írtakat (Indokolás [79]–[87]) – álláspontom szerint az alkotmányjogi panaszt az indítványozói jogosultság hiánya miatt kellett volna visszautasítania az Alkotmánybíróságnak.
- [24] Az Alaptörvény egészéből és a „Szabadság és felelősség” című rész I. cikkéből nem vezethető le az állam és az állami szervek alapjogi jogalanyiséga. Az I. cikk (1) bekezdése az „EMBER sérthetetlen és elidegeníthetetlen jogai” tiszteletben tartásáról szól, amelyek védelme az „állam elsőrendű kötelezettsége”. Az alapvető jogok tehát az egyén (alapjogi jogosult) szabadságának védelmére hivatottak az állami beavatkozással szemben. Rendeltetésük az, hogy korlátok közé szorítsák a közhatalmat. Az állam ugyanakkor jellemzően nem önmaga, hanem szervei útján cselekszik. Az állam szervei tehát szintén az alapjogi jogviszony kötelezett oldalán állnak az Alaptörvény I. cikk (1) bekezdése értelmében (Indokolás [75]–[80]). Következésképpen az államnak önmagával szemben nem keletkezhet alapjogi igénye, ugyanis „az állam nem rendelkezik – nem is rendelkezhet – alapjogokkal, hiszen az alapjog lényege az embereknek (szűkebb körben a jogi személyeknek) biztosított, az államhatalommal szembeni autonómia, lényegében a szabadság olyan köre, amelybe az állam nem léphet be és egyúttal garantálja, hogy más se léphessen be. Az alapjog tehát másokkal, vagy az állammal szemben tételezhető” (Abh., Indokolás [14]). Jogosulti oldalon mindezekből következően csak az államtól elkülönült jogalanyok állhatnak (alapjogi jogalanyiség).
- [25] Határozott álláspontom tehát az, hogy mivel az alkotmányjogi panasz jogintézménye az alapjogi igény érvényre juttatását szolgálja – az Alaptörvényben biztosított jogok sérelme orvoslásának eszköze –, nem vehető igénybe az állam vagy szervei által.
- [26] Jelen ügygel kapcsolatban is hangsúlyozom, hogy mivel az alapjogok tartalmuk és érvényesülésük tekintetében különböznek az alanyi jogoktól, nincs ellentmondás abban, hogy az államot és szerveit is megilletik az anyagi és eljárási jogszabályokban biztosított jogosultságok. A kifejtettekből csak az következik, hogy az alkotmányjogi panasz – mint speciális, kifejezetten és kizárólagosan az alapjogok védelmére szolgáló jogorvoslat – az állam és az állami szervek számára nem áll rendelkezésre. A Magyar Állam mint polgári jogi jogalany és az állam mint a szuverenitás letéteményese ugyan a jogi dogmatika számára két külön fogalom, kétségeim vannak afelől, hogy a kettőt az alkotmányjogi panasz eljárásban hermetikusan el lehet választani.

[27] Összefoglalva: az állam saját magával szemben nem tud olyan egyéni jogsérelemre hivatkozni, amely alapjogi védelemben lenne részesíthető, az alkotmányjogi panasz benyújtására vonatkozó indítványozói jogosultsága tehát a jelen ügyben hiányzott.

Budapest, 2019. június 4.

Dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó s. k.,
alkotmánybíró

[28] A párhuzamos indokoláshoz csatlakozom.

Budapest, 2019. június 4.

Dr. Dienes-Oehm Egon s. k.,
alkotmánybíró

[29] A párhuzamos indokoláshoz csatlakozom.

Budapest, 2019. június 4.

Dr. Schanda Balázs s. k.,
alkotmánybíró

[30] A párhuzamos indokoláshoz csatlakozom.

Budapest, 2019. június 4.

Dr. Stumpf István s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/1244/2018.

